7. Feuerman V.V. Influence of socio-philosophical and spiritual values on the formation of social orientation and physical health specialists the sphere of physical culture and sports. Physical Education of Students, 2014;2:41-45. http://dx.doi. org/10.6084/m9.figshare.906859
8. Kudin S. F. (2016). Formation of self-regulation culture of physical education faculty. Physical Education of Students. №1. P. 49–54.

Dubovoi V. Search for ways of improving the content of the professional training of future teachers of physical culture in the formation of the social health of primary school students

The article is devoted to the problem of professional training of future physical education teachers in shaping the social health of primary school students. The content of the professional training of future physical education teachers in the formation of social health of primary school students is revealed. Emphasis is placed on the need to improve the content of the professional training of future physical education teachers in the formation of the social health of primary school students by correcting the content of individual educational components "Introduction to the profession", "Theory and methods of physical education", as well as the development of a special course that would provide targeted training of relevant specialists in the above-mentioned context with the provision of interdisciplinary connections with educational components. It is noted that in the process of correcting the content of the educational components "Introduction to the profession", "Theory and methods of physical education", as well as in the content of the special course "Theory and methods of forming the social health of elementary school students" future physical education teachers should be provided with the study of such topics as: the essence and content of the social health of elementary school students; the genesis of the education of a healthy personality in general and the formation of the social health of students in particular in the legacy of great domestic and foreign teachers; the role of the physical education teacher in shaping the social health of primary school students; method of formation of social health of primary school students in the educational process; peculiarities of education of socially healthy elementary school students in the extracurricular process of physical education; the basics of the formation of the child's social health in interaction with the family and others.

Key words: *professional training, future physical culture teachers, social health, primary school students.*

УДК 378.091.212:5]:81’234-129:005.336.2
DOI https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.95.08

Запольська Ю. А.

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розкрито зміст та особливості структури професійної іншомовної компетентності студентів природничих спеціальностей. Визначено, що професійна іншомовна компетентність майбутніх фахівців природничого профілю – складне утворення, інтегральна характеристика професійно-ділових і особистісних якостей, що передбачає здатність демонструвати високоефективну комунікативну спроможність у процесі іншомовного фахово орієнтованого спілкування, створювати й управляти дискурсами, виражається у застосуванні системи складових знань, умінь і навичок, вимірюється повнотою реалізації функцій метамови природничих дисциплін.

Проаналізовано інваріантні компоненти цієї компетентності, зокрема: комунікативна, лінгвістична, дискурсивна, діяльнісна компетентності; важливість міжкультурної компетентності. Розглянуто такі аспекти, як-от: граматична, семантична, фонологічна, орфографічна компетентності.

У процесі аналізу визначено критерії сформованості професійної іншомовної компетентності студентів природничих спеціальностей, які містять діяльнісний, когнітивний, рефлексивний та мотиваційний компоненти. Показники відображають рівень знань, умінь, навичок і ставлення студентів до процесу навчання. Рівні сформованості професійної іншомовної компетентності студентів природничих спеціальностей варіюються від низького до високого рівнів, відображаючи градацію розвитку компетентностей, від простого володіння мовленнєвими навичками до складного аналізу і творчого використання мови у професійному контексті.

Сформовані висновки, які полягають в тому, що професійна іншомовна компетентність також містить стратегічні компоненти, зокрема: здатність адаптуватися до нових умов, ефективно використовувати інформаційні та комунікаційні технології, розвивати навчальні та методичні компетентності. Ці компетентності сприяють формуванню гнучкої, системної та цілісної підготовки студентів, забезпечуючи їхню здатність до саморозвитку, самооцінки та адекватного сприйняття власних досягнень у професійній сфері.

Ключові слова: *професійна іншомовна компетентність, лінгвістична компетентність, комунікативна компетентність, академічна мобільність, професійна підготовка фахівців природничих спеціальностей.*

В умовах глобалізації та міжнародної інтеграції володіння іноземними мовами стає невід’ємною частиною професійного розвитку. Для студентів природничих спеціальностей, які часто залучені до міжнародних проєктів та конференцій, іншомовна компетентність є важливою для ефективного обміну знаннями та досвідом.

Сучасний ринок праці висуває для фахівців високі вимоги, до яких належить не тільки глибокі знання у своїй галузі, але й уміння спілкуватися іноземною мовою. Крім того, академічна мобільність, яка передбачає

участь в обмінних програмах та стажуваннях за кордоном, потребує від студентів володіння іноземною мовою для успішного навчання та адаптації в новому середовищі.

Не менш важливим є доступ до наукових ресурсів, переважна більшість яких доступна англійською мовою. Володіння іноземною мовою дає можливість студентам отримувати актуальні знання з первинних джерел, сприяючи їхньому академічному зростанню та дослідницькій роботі. Окрім цього, ефективне міжкультурне спілкування, що виникає завдяки іншомовній компетентності, сприяє міжнародному обміну та взаєморозумінню в наукових колах.

Отже, дослідження структури професійної іншомовної компетентності студентів природничих спеціальностей є важливим для забезпечення їхньої конкурентоспроможності на міжнародному рівні, підвищення якості освіти, подальшого професійного зростання.

Процес формування професійної іншомовної компетентності у майбутніх фахівців є важливим напрямком наукових досліджень. Це питання отримало широке висвітлення у працях відомих вчених, таких як – Л. Васильченко, О. Гура, С. Демченко та ін. Вони, разом із такими дослідниками, як О. Волобуєвою, Г. Китайгородською, Л. Лисак, О. Тарнапольським, Р. Елліс (R. Ellis), зосереджувалися на аспектах формування та розвитку іншомовної комунікативної компетентності. У розуміння цієї тематики також важливі внески зробили О. Самойлов, А. Холлідей, аналізуючи сутність іншомовної компетентності.

Окрім цього, дослідження щодо комунікативної компетентності та її особливостей були проведені А. Алексюком, М. Барною, Н. Бібік, В. Бондарем, В. Буряком, І. Виноградовою, а змісту та структури комунікативної компетентності фахівців приділяли увагу С. Бондар, М. Свейн. Завдяки проведенню таких досліджень зроблено важливий внесок у розробку методів підготовки студентів, але, попри це, питання структури професійної іншомовної компетентності потребує більш детального дослідження.

Мета статті – розкрити зміст та особливості структури професійної іншомовної компетентності студентів природничих спеціальностей.

Для реалізації мети дослідження були використані різні методи, а саме: теоретичний аналіз для вивчення великої кількості наукових праць, педагогічних і психологічних джерел, навчально-методичних матеріалів; порівняльний метод для визначення рівня дослідженості теми, що дало змогу оцінити наявні підходи і визначити прогалини у проведених дослідженнях.

Феномен професійної компетентності та компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей, що був досліджений вченими А. Ахулковою, Л. Барна, І. Бутницьким, пов'язується з глобальними тенденціями в освітніх системах таких країн, як: США, Англія, Німеччина, Франція, де спостерігається перехід від акценту на формальні аспекти кваліфікації до оцінювання соціальної цінності особистісних якостей фахівців [6, с. 177].

Цей перехід відображається у поглядах Є. Павлютенкова, який тлумачить професійну компетентність як готовність до самостійної діяльності, що є передумовою професійної майстерності [7, с. 5-6]. Отже, розвиток професійної іншомовної компетентності, який охоплює не тільки лінгвістичні, але й соціокультурні аспекти, вписується у ширшу тенденцію зосередження на інтегративних якостях особистості фахівця.

Професійна іншомовна компетентність майбутніх фахівців природничого профілю – складне утворення, інтегральна характеристика професійно-ділових і особистісних якостей, що передбачає здатність демонструвати високоефективну комунікативну спроможність у процесі іншомовного фахово орієнтованого спілкування, створювати й управляти дискурсами, виражається у застосуванні системи складових знань, умінь і навичок, вимірюється повнотою реалізації функцій метамови природничих дисциплін.

Високий рівень сформованості професійної іншомовної компетентності передбачає вільне управління іншомовними метадискурсами. Професійна іншомовна компетентність як інтегральна особливість професійно-ділових і особистісних якостей майбутнього фахівця має бути багатофункціональною, системною, цілісною, гнучкою, мобільною. Вона розширює світогляд майбутнього фахівця, сприяє успішній реалізації своєї професійної діяльності (у співпраці із зарубіжними колегами), що дає підстави вважати її однією з універсальних основ професійної компетентності. Особливо актуальною для проблеми формування професійної іншомовної компетентності є система функціонування аналітичного апарата майбутніх фахівців при вирішенні професійних завдань через іншомовне професійне спілкування [1, с. 19].

Задля визначення інваріантних компонентів професійної іншомовної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю ми маємо звернутися до дескрипторів чи елементів природничих наук. Специфіку професійної іншомовної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей здебільшого визначають підходи до їхньої професійної підготовки, іншомовної професійної підготовки, формування змісту навчання іншомовного фахово зорієнтованого спілкування, відображення у змісті навчання міжпредметних зв'язків дисциплін гуманітарного циклу з дисциплінами фундаментального і фахово зорієнтованого циклів, психологічні характеристики майбутніх фахівців природничих спеціальностей.

Професійна іншомовна компетентність майбутніх фахівців природничих спеціальностей розвивається через ключові компоненти, зокрема: *інформаційну, навчальну та методичну компетентності.* Інформаційна компетентність дає можливість вирішувати завдання з різних сфер за допомогою інформаційних та комунікаційних технологій [5, с. 74]. Навчальна компетентність передбачає здатність ефективно вчитися та співпрацювати в освітньому процесі [9, с. 11]. Методична компетентність охоплює уміння застосовувати

навчальні стратегії і технології для вирішення навчальних і професійних завдань, а також самостійно планувати та організовувати власне навчання [9, с. 11].

Комунікативна компетентність є ключовою для професійної іншомовної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей, охоплюючи важливі знання, уміння та навички. Вона передбачає знання мовних засобів спілкування, вміння використовувати їх адекватно в різних комунікативних ситуаціях, розуміння та передачу інформації, оцінювання комунікативних ситуацій і відповідну побудову мовленнєвої поведінки. Окрім цього, передбачає знання соціокультурних особливостей країни, мова якої вивчається, та вміння аналізувати мовленнєві акти і використовувати власний досвід для вдосконалення мовних навичок [10, с. 54].

У наукових працях вчених Р. Мільруда та О. Канюка зазначається, що до інваріантних компонентів іншомовної комунікативної компетентності належить лінгвістична, дискурсивна, діяльнісна компетентності [10].

С. Корнієнко визначає основні аспекти лінгвістичної компетентності, які передбачають знання мовних одиниць, правил їхнього комбінування, граматичних форм та здатність щодо створення речень [4]. Ця компетентність передбачає інтуїтивне оволодіння мовою, її лінгвістичними та когнітивними аспектами.

Н. Хомський і Д.Хаймс (D. Hymes) розширюють поняття лінгвістичної компетентності, зазначаючи соціальні характеристики мовної поведінки та комунікативну компетентність. Це підкреслює важливість соціокультурних і міжкультурних аспектів для професійної реалізації фахівців [12]. Соціокультурна компетентність передбачає розуміння правил етикету і мовленнєвої поведінки, що є необхідним для ефективного спілкування [6].

Т. Колодько вважає, що соціокультурна компетентність охоплює країнознавчу, лінгвокраїнознавчу та соціолінгвістичну компетентності, забезпечуючи глибоке розуміння культурного та соціального контексту мови [3]. Ці аспекти є важливими для формування міжкультурної комунікативної компетентності, яка вважається ключовою в сучасній концепції міжкультурної комунікації.

А. Токарєва розглядає міжкультурну компетенцію як здатність інтегруватися в інші культури, зберігаючи при цьому зв’язок з власними мовою та культурою, а також як уміння адаптуватися та ефективно спілкуватися в багатомовному і багатонаціональному середовищі [11]. Компоненти міжкультурної компетентності містять знання про соціальні процеси та ідентичності, уміння порівнювати і аналізувати культурні аспекти, а також ставлення, що виражається в цікавості та відкритості до інших культур [1, с. 18].

Граматична компетентність передбачає знання і використання граматичних ресурсів мови для чіткого розуміння та висловлення певних значень у мовленні [2, с. 112]. Семантична компетентність визначається як здатність усвідомлювати організацію змісту висловлювання, зокрема й лексичні, граматичні, та прагматичні аспекти [2, с. 115].

Фонологічна компетентність є важливою для володіння фонемами, фонетичними ознаками та фонетичною редукцією мови [2, с. 116]. Орфографічна компетентність охоплює знання правил написання слів, використання пунктуаційних знаків та логографічних символів у письмовій комунікації [2, с. 117].

Орфоепічна компетентність передбачає знання знакової системи мови і правил написання слів для правильної інтонації та паузації. Референційна компетентність полягає у співвідношенні мовленнєвих одиниць з об’єктами дійсності та розумінні трьох типів референції в контексті комунікації.

Знання про принципи організації висловлювання та уміння продукування усного чи письмового повідомлення згідно цих принципів можна окреслити як прагматичну компетенцію студентів природничих спеціальностей [2, с. 122].

У процесі формування професійної іншомовної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей важливу роль відіграє дискурсивна компетентність. Ця здатність управляти логікою продукування зв’язних мовних елементів передбачає оцінювання тематичної організації, логічної структури та зв’язності висловлювань, а також врахування стилю і жанру ведення бесіди [2, с. 122].

Паралельно функціональна компетентність вимагає від майбутніх фахівців розуміння принципів реалізації комунікативних функцій мови. Вона передбачає здатність використовувати схеми соціальної взаємодії та моделі вербального спілкування у контексті різних комунікативних ситуацій [2, с. 126].

Стратегічна компетентність як інтегральна частина іншомовної комунікативної компетентності забезпечує майбутнім фахівцям здатність адаптуватися до неочікуваних проблем та використовувати ефективні комунікативні стратегії для вирішення завдань. Це передбачає вибір стратегій редукції та досягнення на рівні слова, речення, дискурсу, а також розвиток комунікативних, компенсаторних, навчальних і дослідницьких стратегій [13].

Отже, різні аспекти професійної іншомовної компетентності, зокрема й дискурсивна, функціональна та стратегічна компетентності, взаємодіють та доповнюють одна одну, формуючи багатогранну інтегровану систему знань і навичок, необхідних для ефективного використання іноземної мови у професійній сфері.

На основі визначених компетентностей розвиваються компетентності майбутніх фахівців. Професійну іншомовну компетентність формують компоненти іншомовної професійної компетентності, основна кількість яких є водночас компонентами іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю. З огляду на це, можна зробити висновок, що професійна іншомовна компетентність окреслюється як інтегрована якість фахівців природничого профілю, що за домінантними ознаками належить до ключових компетентностей.

О. Пометун визначає ключові компетентності майбутнього фахівця, які охоплюють творче мислення, ефективне спілкування у різних ситуаціях, розуміння приналежності до спільнот, адаптацію до різноманітних життєвих ситуацій, сприяння якісному життю, використання технологій, розвиток дослідницьких здібностей і формування системи індивідуальних і соціальних цінностей. Компетентність у процесі вивчення природничих наук передбачає здатність моделювати та адекватно інтерпретувати реальність, підтримувати наукові ідеї, що змінюються у часі, розробляти гіпотези та перевіряти їхню достовірність через дослідження та експериментування [8, с. 15].

На основі проведеного аналізу, враховуючи домінантні особистісні характеристики студентів природничих спеціальностей та особливостей їхньої професійної діяльності, визначено, що до професійної іншомовної компетентності належать такі інваріантні компоненти, як-от:

– *діяльнісний* (мовленнєві, фахово-предметні, галузеві, навчальні, когнітивні вміння і навички; поведінкові реакції в ситуації фахової комунікації іноземною мовою; володіння засобами і продуктивними способами іншомовного професійного спілкування для вирішення професійних завдань; володіння методами підвищення рівня сформованості ІКК та ІПК; досвід мовленнєвої діяльності);

– *когнітивний* (система інтегрованих лінгвістичних знань про іноземну мову як предмет вивчення, про терміносистеми метамови, полікультурні знання, розуміння правил етикету лінгвокультури носіїв мови, норм їхньої мовленнєвої поведінки; фахово-предметних, галузевих знань, методів розвитку рівня сформованості ІПК; розвиток пізнавальної активності, логічного, дивергентного, асоціативного мислення, міжсистемних / міжпредметних видів поєднання асоціацій);

– *рефлексивний* (творче ставлення до предмета діяльності, творчий потенціал);

– *мотиваційний (*особистісні цільові установки, орієнтація на результативність комунікативної діяльності; комунікативні стратегії; орієнтація на формування позитивних міжособистісних стосунків, поваги до учасників комунікативного акту) [10, с. 55].

Враховуючи універсальні характеристики професійної іншомовної компетентності, аналіз досвіду підготовки студентів природничих спеціальностей та основних вимог до фахівців, дав можливість визначити основні критерії, а саме: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-комунікативний, операційно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний та відповідні їм показники, на основі яких визначено рівні сформованості (високий, достатній, середній, низький) професійної іншомовної компетентності студентів природничих спеціальностей.

Ці критерії та показники відіграють важливу роль в оцінюванні та формуванні професійної іншомовної компетентності студентів природничих спеціальностей, оскільки вони охоплюють як практичні аспекти спілкування, так і теоретичне розуміння мови і культури.

Схарактеризовані критерії та показники покладено в основу визначення рівнів розвитку професійної іншомовної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей, що розглядаються як шкала вимірювання, ступінь якості або здатності суб'єкта, що визначається сукупністю об'єктивних чинників, тобто критеріїв і показників, які дають змогу системо оцінити педагогічне явище та мати відповідне теоретичне і практичне обґрунтування сформованості професійної іншомовної компетентності у майбутніх фахівців природничих спеціальностей на засадах компетентнісного підходу.

Науковці мають право, з огляду на власний розсуд, встановлювати кількість «рівнів», беручи за основу їхнього виділення різні критерії та наповнюючи кожний рівень відповідним змістом. Поділяючи думку В. Баркасі, А. Гуржія, С. Соколової, які традиційно виокремлюють чотири рівні: низький (рецептивно-продуктивний); середній (репродуктивний); достатній (конструктивно-варіативний); високий (творчий), – ми також визначили чотири рівні сформованості професійної іншомовної компетентності у майбутніх фахівців природничих спеціальностей, а саме: а) низький; б) середній; в) достатній; г) високий.

Під рівнем сформованості досліджуваного феномена розуміємо характеристику навчальних досягнень студентів у процесі оволодіння ними знаннями та уміннями, а також оцінювання їхньої реальної поведінки у змодельованих ситуаціях професійного спілкування.

У межах компонентної структури за вище обґрунтованими критеріями та показниками, були визначені рівні сформованості професійної іншомовної компетентності у студентів природничих спеціальностей.

Для визначення рівнів володіння комунікативними вміннями і навичками для формування професійної іншомовної компетентності було вибрано такі форми діагностування, як: переказ тексту фахового спрямування із творчим завданням; редагування речень, сприйнятих на слух; письмовий переклад тексту професійного спрямування; створення монологічного висловлювання.

Низький рівень сформованості професійної іншомовної компетентності свідчить про те, що студенти не володіють ні теоретичними, ні практичними знаннями основних законів і понять лінгвістики як з рідної, так й з іноземної мов, не знають, як ці знання можна застосувати у практичній діяльності; не виявляють інтерес до професійної діяльності та уміння її аналізувати, не прагнуть удосконалювати свої знання і вміння шляхом застосування інтерактивних та інноваційних технологій.

Студентам, у яких визначено *середній* рівень сформованості професійної іншомовної компетентності, властиве поверхове засвоєння теоретичних знань з англійської мови; вони із труднощами сприймають професійні тексти, зосереджуючи увагу на окремих мікротемах; мають обмежений лексичний запас – мовлення

одноманітне; під час відтворення або створення власного тексту використовують незв’язані прості речення; відсутні навички контролю, самоконтролю та корекції чужого і власного мовлення; відсутні навички самоосвітня діяльність.

Для студентів, у яких виявлено *достатній* рівень сформованості професійної іншомовної компетентності, характерними є нестійка позитивна мотивація, епізодичний інтерес до формування професійної іншомовної компетентності; запас базових знань дає можливість успішно виконувати типові завдання; але базові уміння загалом засвоєні, але недостатньо використовуються на практиці; студенти вміють контролювати свої дії та керувати ними у традиційних обставинах, регулярно усувають недоліки навчальної та професійної підготовленості; засвоюють основні лінгвістичні знання і норми літературної мови; сприймають і відтворюють професійно орієнтовані тексти, припускаючись незначних помилок, пов’язаних із лексичною і граматичною нормами; вони мають сформовані навички контролю, корекції усного й писемного мовлення; достатній рівень навичок самоосвітньої діяльності.

Студенти, які досягли *високого* рівня сформованості професійної іншомовної компетентності, характерною вважається позитивна мотивація до діяльності; стійкий інтерес до формування професійної іншомовної компетентності; вільне володіння усною й писемною формами мовлення; вміння аргументовано доводити свою думку, обізнаність щодо фахової термінології; властиві ґрунтовні знання; наявні можливості пошуку нестандартних рішень та застосування їх на практиці; стійке й впевнене володіння знаннями, вміннями та навичками; спостерігається високий рівень сформованості навичок самоосвітньої діяльності, що надає діяльності творчого характеру; вони вміють контролювати свої дії у стандартних і нестандартних педагогічних ситуаціях; адекватно оцінюють рівень власної підготовленості до формування професійної іншомовної компетентності у процесі фахової підготовки.

Отже, дослідження проблеми формування професійної іншомовної компетентності у майбутніх фахівців природничих спеціальностей на засадах компетентнісного підходу передбачає розробку чіткої системи вимірювання рівня її сформованості. З огляду на це, у контексті нашого теоретичного аналізу було проаналізовано та обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості професійної іншомовної компетентності у студентів природничих спеціальностей.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Структура професійної іншомовної компетентності студентів природничих спеціальностей є комплексною і багатогранною, об’єднуючи в собі різноманітні компетентності, які є ключовими для успішної професійної діяльності у глобалізованому світі. Ця компетентність містить лінгвістичні, соціокультурні, прагматичні, референційні та міжкультурні аспекти, які взаємодіють та сприяють формуванню цілісного розуміння іноземної мови не лише як засобу комунікації, а й як засобу пізнання культури і способу мислення.

Професійна іншомовна компетентність також містить стратегічні компоненти, зокрема здатність адаптуватися до нових умов, ефективно використовувати інформаційні та комунікаційні технології, розвивати навчальні та методичні компетентності. Вони сприяють формуванню гнучкої, системної та цілісної підготовки студентів, забезпечуючи їхню здатність до саморозвитку, самооцінки та адекватного сприйняття власних досягнень у професійній сфері.

Отже, сучасна структура професійної іншомовної компетентності студентів природничих спеціальностей потребує інтегративного підходу до навчання, що передбачає розвиток різноманітних компетенцій, які формують належну основу для майбутньої професійної діяльності у багатокультурному та багатомовному середовищі.

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення ефективних технологій навчання та оцінювання професійної іншомовної компетентності студентів природничих спеціальностей з урахуванням впливу цифрових технологій.

Використана література:

1. Вороніна Д. А. Зміст та структура іншомовної комунікативної компетентності сучасних фахівців. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2017. № 8. С. 17–20.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ніколаєва. Київ : *Ленвіт*, 2003. 273 с.
3. Колодько Т. М. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2005. 20 с.
4. Корнієнко С. І. Сутність і основні характеристики лінгвістичної компетентності майбутніх учителів болгарської мови. *Педагогічні науки*. 2009. Вип 4. С. 161–165.
5. Макаренко Л. Л., Певсе А. А. Дидактичний потенціал використання цифрових технологій у професійній підготовці фахівців філологічного профілю *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед.. ун-т імені М. П. Драгоманова. Випуск 88. Київ : Видавничий дім «Гільветика», 2022. 218 с.
6. Миронець Д. К. Зміст формування іншомовної комунікативної компетентності особистості в сучасних умовах. *Імідж сучасного педагога*. 2018. № 6. С. 73–76.
7. Морська Л. І. Теоретико-методологічні засади підготовки вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій : монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. 243 с.
8. Павлютенков Є. М. Моделювання в системі освіти (у схемах і таблицях). Харків : «Основа», 2008. Вип. 7 (67). 128 с.

9. Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України / С. М. Амеліна, Л. С. Аззоліні, Н. Є. Беньямінова та ін. Київ : Ленвіт, 2006. 90 с.
10. Рудніцька К. В., Дроздова В. В. Структура професійної іншомовної компетентності майбутнього фахівця. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія : «Педагогіка. Соціальна робота». 2021. Вип. 2 (49), С. 51–56.
11. Токарєва А. В. Підготовка студентів до міжкультурної комунікації в контексті формування фахівців–медіаторів культур. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. Серія : Педагогіка і психологія. 2013. № 2. С. 48–52.
12. Chomsky N. Knowledge of Language. Its Nature, Origin, and Use. Westport : Praeger Publishers, 1986. 314 p.
13. Mariani L. Developing Strategic Competence : Towards Autonomy in Oral Interaction. *Perspectives, a Journal of TESOL Italy. Vol. XX,* Number 1, June 1994. URL : www.learningpaths.org/papers/papercommunication.htm.

References:

1. Voronina D. A. (2017) Zmist ta struktura inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti suchasnykh fakhivtsiv. [Content and structure of foreign language communicative competence of modern specialists]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*. № 8. S. 17-20. [in Ukrainian]
2. Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity : vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia (2003). [All-European Recommendations on language education: study, teaching, evaluation] / nauk. red. ukr. vid. Nikolaieva S. Kyiv : *Lenvit*. 273 s. [in Ukrainian]
3. Kolodko T. M. (2005) Formuvannia sotsiokulturnoi kompetentsii maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov u vyshchykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh. [Formation of sociocultural competence of future teachers of foreign languages in higher pedagogical educational institutions] : avtoref. dys. … na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : 13.00.04. Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. Kyiv. 20 s. [in Ukrainian]
4. Korniienko S. I. (2009) Sutnist i osnovni kharakterystyky linhvistychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv bolharskoi movy. [The essence and main characteristics of the linguistic competence of future teachers of the Bulgarian language]. *Pedahohichni nauky*. № 4. S. 161-165. [in Ukrainian]
5. Makarenko L. L., Pevse A. A. Dydaktychnyi potentsial vykorystannia tsyfrovykh tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi fakhivtsiv filolohichnoho profiliu [The didactic potential of using digital technologies in the professional training of philological specialists] *Naukovyi chasopys natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia 5 Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy.* Zbirnyk naukovykh prats / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nats. ped.. un-t imeni M. P. Drahomanova. Vypusk 88. Kyiv : Vydavnychyi dim «Hilvetyka», 2022. 218 s. [in Ukrainian]
6. Myronets D. K. (2018) Zmist formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti osobystosti v suchasnykh umovakh. [The content of the formation of foreign language communicative competence of an individual in modern conditions]. *Imidzh suchasnoho pedahoha. №* 6. S. 73-76. [in Ukrainian]
7. Morska L. I. (2007) Teoretyko-metodolohichni zasady pidhotovky vchytelia inozemnykh mov do vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii. [Theoretical and methodological principles of foreign language teacher training for the use of information technologies] : monohrafiia. Ternopil : TNPU im. V. Hnatiuka. 243 s. [in Ukrainian]
8. Pavliutenkov Ye. M. (2008) Modeliuvannia v systemi osvity (u skhemakh i tablytsiakh). [Modeling in the education system (in diagrams and tables)]. Kharkiv : Vydavn. hrupa «Osnova». № 7 (67), 128 s. [in Ukrainian]
9. Ramkova prohrama z nimetskoi movy dlia profesiinoho spilkuvannia dlia vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy (2006). [Framework program on the German language for professional communication for higher educational institutions of Ukraine] / Amelina S. M., Azzolini L. S., Beniaminova N. Ye. Kyiv : *Lenvit.* 90 s. [in Ukrainian]
10. Rudnitska K. V., Drozdova V. V. (2021) Struktura profesiinoi inshomovnoi kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia. [Structure of professional foreign language competence of the future specialist]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu . Seriia: «Pedahohika. Sotsialna robota». №* 2 (49). S. 51-56. [in Ukrainian]
11. Tokarieva A. V. (2013) Pidhotovka studentiv do mizhkulturnoi komunikatsii v konteksti formuvannia fakhivtsiv–mediatoriv kultur. [Preparation of students for intercultural communication in the context of formation of specialists-mediators of cultures]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriia : Pedahohika i psykholohiia.* № 2. S. 48-52. [in Ukrainian]
12. Chomsky N. (1986) Knowledge of Language. Its Nature, Origin, and Use. Westport : Praeger Publishers.
13. Mariani L. (1994) Developing Strategic Competence: Towards Autonomy in Oral Interaction. *Perspectives, a Journal of TESOL Italy. Vol. XX,* Number 1, June 1994. URL : www.learningpaths.org/papers/papercommunication.htm

Zapolska Yu. Structure of professional foreign language competence of science students

The content and features of the structure of the professional foreign language competence of students of natural sciences are revealed in the article.

It was determined that the professional foreign language competence of future specialists in natural sciences is a complex formation, an integral characteristic of professional, business and personal qualities, which involves the ability to demonstrate highly effective communication skills in the process of foreign language professionally oriented communication, to create and manage discourses, which is manifested in the application of the system of component knowledge, skills and skills, measured by the complete implementation of metalanguage functions of natural sciences.

The invariant components of this competence are analyzed, in particular, communicative, linguistic, discursive, activity competence, and the importance of intercultural competence. Various aspects, such as grammatical, semantic, phonological, orthographic competence, are considered.

In the process of analysis, the criteria for the formation of professional foreign language competence of students of natural sciences were determined, including activity, cognitive, reflective and motivational components. Indicators reflect the level of knowledge, abilities, skills and attitude of students to the learning process. The levels of formation of professional foreign language competence of students of natural sciences vary from low to high, reflecting the gradation of competence development, from simple mastery of speaking skills to complex analysis and creative use of language in a professional context.

Conclusions were made, which are that professional foreign language competence also includes strategic components, such as the ability to adapt to new conditions, effectively use information and communication technologies, develop educational and methodical competencies. These competencies contribute to the formation of flexible, systematic and holistic training

of students, ensuring their ability for self-development, self-evaluation and adequate perception of their own achievements in the professional sphere.

Key words: *professional foreign language competence, informational competence, linguistic competence, communicative competence, professional training of specialists in natural sciences.*

УДК 376-053.4-056.264:616.717.7
DOI https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.95.09

Зюзін Ю. В.

ВПЛИВ ДВОРУЧНИХ СИЛОВИХ МАНІПУЛЯЦІЇ НА МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розглянуто основні напрями використання ручної діяльності для покращення мовленнєвого розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення. Види ручної діяльності згруповані за основними кистьовими функціями дошкільників: силовими, координаційними, швидкісними. Оскільки силові функції кистей передують іншим і вважаються першочерговими, основний акцент у дослідженні було зроблено саме на розвиток та корекцію таких силових функцій дітей як: опорна, ресорна, балансувальна, крокова і перекочування. Було розроблено спеціальні комплекси вправ для розвитку цих силових функцій засобами рухово-ігрової та предметної діяльності. Потягом 2018–2020 років було проведено констатувальний педагогічний експеримент: на першому етапі здійснювався відбір необхідних вправ з розвитку/корекції вищезазначених кистьових функцій. За основу було взято розробки В. К. Кантаржи з корекції предметно-практичної діяльності дошкільників з порушеннями опорно-рухового апарату. Вони були видозмінені та доповнені відповідно до специфіки нозології дітей, які брали участь у дослідженні. На другому етапі відібрані комплекси вправ упроваджувались у практику експериментальної групи. Контрольна група займалася за традиційними програмами розвитку. За допомогою педагогічних спостережень та анкетування фахівців і батьків діти з експериментальної групи продемонстрували більш очевидне покращення мовленнєвого розвитку. Це було виявлено в удосконаленні дрібної моторики кистей та пальців, поліпшенні стану артикуляційної моторики, зрушенні на краще звуковимови, також, помітно стабілізувався психічний стан дітей. Отримані дані дозволили з’ясувати ефективність авторського підходу до формування силових кистьових функцій у дітей із загальним недорозвитком мовлення в контексті покращення їх мовленнєвого розвитку.

Перспективи дослідження можливостей ручної діяльності в поліпшенні мовленнєвого розвитку вказаної категорії дітей лежать у векторі підключення до дворучних координацій інших видів логомоторних координацій: загальної, окорухової, зорової, артикуляційної тощо.

Ключові слова: *корекція, мовленнєвий розвиток, ручна діяльність, силові кистьові функції, загальний недорозвиток мовлення.*

Значущість ручної діяльності та її позитивний вплив на загальний психофізичний розвиток дітей не визиває сумніву. У сучасних програмах із фізичного розвитку дошкільників уже було закцентовано увагу на необхідності формування ручної предметно-маніпулятивної діяльності, перераховано відповідні її напрями [1]. Але це стосується здорових дітей. Потужний імпульс у відповідні моторні центри кори великих півкуль головного мозку дозволяє ***формувати кистьові функції у дітей.*** Цікаву класифікацію основних кистьових функцій у дошкільників знаходимо в дослідженні, присвяченому корекції предметно-практичної діяльності у дошкільників з порушеннями опорно-рухового апарату [6]:

1. Силові функції кисті: поштовхова, крокова, вису.
2. Координаційні функції кисті: дворучна координаційна, маніпулятивна, інструментальна.
3. Швидкісні функції кисті: клавішна, намотувальна, обертова.

Сьогодні фахівцями нараховується більше ніж 40 кистьових функцій, сформованих протягом еволюції людини – тому арсенал функцій кисті, які можна додатково формувати у дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку, може бути значно доповненим. Наприклад, сюди ще можуть увійти такі важливі функції, як захоплення, опорна, ресорна, балансувальна, страхувальна, захисна, прокочувальна. Особливий інтерес для стимулювання мовленнєвого розвитку дошкільників можуть представляти такі кистьові функції як тактильна, кінестетична, прокочування, відсмикування, ліплення тощо. Щодо порядку формування кистьових функцій у дітей, необхідно орієнтуватися на такий алгоритм, рекомендований вищенаведеними дослідниками: спочатку мають бути сформовані силові функції, які є первинно-функціональними.

Цікавим також вважаємо підхід до корекції кистьових функцій В. К. Кантаржи, який займався комплексною корекцією кистьових функцій у дошкільників із порушеннями опорно-рухового апарату: «На наш погляд, у ранньому онтогенезі дитини першочерговою із силових функцій кистей є опорна функція, яка лежить в основі опорної працездатності верхніх кінцівок немовляти. На значимість формування опорних реакцій у психофізичному розвитку дітей раннього віку постійно наголошував у своїх розробках Глен Доман з колегами [27]; вони вважали різні види повзання дуже ефективним засобом стимулювання як долонь